

BESLUT

2016-09-19

Dnr: 16/00019 och
590**SAKEN**

Rapport, SVT1, 2016-01-03, kl. 19.30, inslag om elöverkänslighet och
SVT Text, 2016-01-03 – 01-04, inslag om att kommuner betalar elsanering; fråga
om opartiskhet och saklighet

BESLUT

Inslaget i *Rapport* och artikeln i *SVT Text* fällt. Granskningsnämnden anser att
de strider mot kravet på saklighet.

FÖRELÄGGANDE

Sveriges Television ska på lämpligt sätt offentliggöra nämndens beslut.

INSLAGET

Inslaget i *Rapport* handlade om elöverkänsliga personer som får bidrag och hur
bidragsgivandet kan skilja sig mellan olika kommuner. I påannonseringen av
inslaget sa nyhetspresentatören följande.

Det är ingen medicinsk diagnos och enligt staten kan det inte räknas som
funktionshinder, med det finns ändå kommuner som ger bidrag till människor som är
elöverkänsliga.

Därefter intervjuades en kvinna som berättade att hon hade fått hjälp med
elsanering i sitt hem och hur det hade förbättrat hennes livskvalitet. Därefter sa
reportern följande.

[personnamn] fick hjälp med kostnaden för elsaneringen utav Skellefteå kommun, som
kan ge upp till 50 000 kronor i bidrag. Detta gör kommunen trots att elöverkänslighet
inte är en diagnos inom sjukvården och trots att forskningen inte hittat samband mellan
elektromagnetiska fält och de besvär som så kallat elöverkänsliga upplever sig ha.
Därför får man heller inte ge bostadsanpassningsbidrag för elsanering enligt
rättspraxis.

En utredare på Folkhälsomyndigheten intervjuades och sa följande.

I dag kan man inte se att det finns kopplingar mellan el och elöverkänslighet, och man har inte kunnat se något orsakssamband mellan elen och de här symptomen.

I reportaget uppgavs vidare att det stod kommuner ganska fritt att skapa egna bidrag och att Linköping kommun hade elsaneringsbidrag i olika former mellan åren 1994 och 2014. Därefter följde en kort intervju med kommunalrådet i Linköping som förklarade varför kommunen slutat ge bidrag. Kommunalrådet sa följande.

Det ena var ju att vi hade svårt att hitta lagmässigt stöd för det, och det andra var ju att vi också hade tittat mycket på forskning där man också hade svårt att hitta ett stöd och den tredje faktorn var ju just att det var så få som sökte bidraget.

Informationen på *SVT Text* löd enligt följande.

Kommuner betalar elsanering

Flera kommuner betalar ut bidrag för elsanering åt personer som betraktar sig som elöverkänsliga, trots att elöverkänslighet inte finns med som medicinsk diagnos och inte heller av staten klassas som funktionshinder, visar en kartläggning av SVT Nyheter.

Exempelvis har Skellefteå erbjudit elsaneringsbidrag sedan 2005. Ett fyrtiotal personer har ansökt och nästan en miljon kronor har delats ut sedan dess.

Information om möjligheten att få elsaneringsbidrag finns på kommunens hemsida. Detsamma gäller Umeå.

Alla kommuner som erbjuder saneringsbidrag är inte lika öppna med det som Umeå och Skellefteå. Men det går att söka det i bland annat Filipstad och Stockholm.

Det finns också kommuner som tidigare erbjudit bidrag, men som nyligen avskaffat det. Dit hör bland andra Linköping, Luleå och Örnsköldsvik.

- En orsak var att det saknades lagmässigt stöd för det. Dessutom saknades det stöd i forskningen och så var det så få som hade sökt bidraget, berättar Kristina Edlund (S), kommunstyrelseledamot i Linköping, där bidraget avskaffades 2014.

ANMÄLNINGARNA

Anmälarna anser sammanfattningsvis att det i inslaget felaktigt sades att:

- Elöverkänslighet inte kan räknas som ett funktionshinder. Elöverkänslighet har enligt anmälarna varit erkänt som ett funktionshinder sedan 1995. Socialstyrelsen bekräftade 2009 att elöverkänslighet är ett funktionshinder eller, som det numera heter, en funktionsnedsättning.
- Skellefteå kommun gett bidrag till elsanering trots att elöverkänslighet inte är en diagnos inom sjukvården.

- Det inte fanns lagstöd för kommuner att ge bidrag. Det är enligt anmälarna upp till varje kommun att ta sådana beslut, och de som inte gör det bryter mot handikapplagstiftningen.
- Forskningen inte hittat några samband mellan elektromagnetiska fält och de besvär elöverkänsliga upplever sig ha.
- Enligt rättspraxis får man inte ge bostadsanpassningsbidrag. En anmälare anför att elsanering enligt Boverket hittills inte ansetts vara en stödberättigande åtgärd i rättspraxis.

Anmälaren mot *SVT Text* anser sammanfattningsvis att det felaktigt skrivits att:

- Elöverkänslighet inte klassas som ett funktionshinder av staten.
- Det saknas lagmässigt stöd för kommuner att ge bidrag.
- Det saknas stöd i forskningen.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

SVT anser att inslaget överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet och anför bland annat följande.

Avsikten med reportaget i *Rapport*, som också låg till grund för artikeln på *SVT Text*, var att skildra att kommuner runt om i landet behandlar frågan om elöverkänslighet olika. I ett exempel från Skellefteå visades hur en person som upplever elöverkänsligt fått hjälp av kommunen med elsanering. Här ansåg kommunen att det fanns lagstöd, och att enskilda individer kan få en förbättrad livskvalitet om deras upplevda problem tas på allvar.

I Linköping hade kommunen tidigare erbjudit stöd till bostadsanpassning för elöverkänsliga, men avskaffat det. Ett av skälen angavs vara ett oklart rättsläge. Den rättspraxis som nämndes har sammanfattats på följande sätt av Boverket: ”Elsanering har inte ansetts vara en stödberättigad åtgärd i rättspraxis”.

Sammantaget speglade inslagen den splittrade bild som råder mellan landets kommuner kring praxis och lagstöd i denna fråga. Samtidigt visades också att enskilda individer kan få en bättre livskvalitet genom elsanering. Inslagen ifrågasatte alltså inte att elöverkänsliga kan uppleva symptomen som funktionsnedsättande. Däremot konstaterades att elöverkänslighet inte är en medicinsk diagnos i Sverige. Detta baserades på de bedömningar som Socialstyrelsen har gjort och som sammanfattas under rubriken ”Vetenskapligt stöd för samband mellan exponering och symptom saknas” på Folkhälsomyndighetens hemsida:

Trots att forskning om elöverkänslighet har pågått under många år har inga resultat kommit fram som kan förklara sambanden mellan elektromagnetiska fält och elöverkänslighet. Därför finns det för närvarande inte något vetenskapligt stöd för att det finns något orsakssamband mellan exponering för EMF och

symtom. Samtidigt råder det inget tvivel om att det finns personer som har svåra besvär och lider i närheten av elektrisk utrustning.

Längre ner på samma sida konstateras följande.

Med hänvisning till forskningsläget anser Socialstyrelsen att det saknas bevis för att elöverkänslighet är en sjukdom. (...) Elöverkänslighet är därmed inte en medicinsk diagnos.

Det kan konstateras att formuleringarna i inledningen av båda inslagen om att elöverkänslighet ”enligt staten inte räknas som” eller ”inte heller av staten klassas som funktionshinder” var väl långtgående. På Folkhälsomyndighetens hemsida framgår att det inte med nödvändighet behöver finnas en medicinsk diagnos för att det ska anses föreligga en funktionsnedsättning eller ett funktionshinder:

Utgångspunkten för handikappolitiken är att funktionshinder inte ses som en egenskap hos individen utan betecknar brister i mötet mellan individens förutsättningar och miljön. Enligt Socialstyrelsen är funktionsnedsättning en ”nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell förmåga” och funktionshinder är ”begränsning som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen”. Enskilda personer som anser sig ha behov av samhällets stöd, enligt till exempel Socialtjänstlagen, har rätt att få sina behov bedömda och rätten till stöd prövad utifrån gällande lagstiftning oavsett orsaken till stödbehovet.

SVT vill dock understryka att den ovan nämnda formuleringen bara fanns med i påannonsern till inslaget i *Rapport* och i inledningen till artikeln i *SVT Text*. I övrigt ifrågasattes inte att personer med elöverkänslighet kan uppleva symptomen som funktionsnedsättande.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

Sveriges Television ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (13 § i sändningstillståndet).

Kravet på opartiskhet tillämpas enligt granskningsnämndens praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som genom sin ställning i ett program kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Bestämmelsen innebär bland annat att en programledare eller reporter inte får göra värderande uttalanden eller ta ställning i kontroversiella frågor.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

Granskningsnämnden får besluta att ett programföretag som brutit mot villkor i sitt sändningstillstånd på lämpligt sätt ska offentliggöra nämndens beslut (17 kap. 10 § radio- och tv-lagen).

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden konstaterar att nyhetssändningen och artikeln på *SVT Text* inleddes med information om att elöverkänslighet inte ”kan räknas” respektive ”klassas” som ett funktionshinder av staten. SVT har inte visat grund för detta. Till följd av påannonseringen framstod det dessutom i inslagen som att flera kommuner på felaktiga grunder beviljat personer stöd. Inte heller för detta har SVT visat grund. Nämnden finner mot denna bakgrund att inslagen strider mot kravet på saklighet.

Detta beslut har fattats av Kristina Ståhl, Elisabet Bäck, Leif Hedman, Jan Holmberg, Nedjma Chaouche, Clas Barkman och Berivan Yildiz efter föredragning av Gina Lindqvist.

På granskningsnämndens vägnar

Kristina Ståhl

Gina Lindqvist